

ОСТРОВСЬКИЙ Сергій

Олександрович

*доцент кафедри державної безпеки
Київського інституту Національної
гвардії України,*

кандидат юридичних наук, доцент

МАЛЬЦЕВ Віталій Вікторович

*доцент кафедри державної безпеки
Київського інституту Національної
гвардії України,*

*кандидат юридичних наук, старший
дослідник*

ДАШКОВСЬКИЙ Анатолій

Вікторович

*доцент кафедри державної безпеки
Київського інституту Національної
гвардії України,*

доцент

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВЗАЄМОДІЇ ЗБРОЙНИХ СИЛ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Забезпечення державної безпеки в умовах повномасштабної війни, яка триває в Україні з лютого 2022 року, вимагає чіткої, скоординованої взаємодії між Збройними Силами України, правоохоронними органами та Національною гвардією. В умовах щоденних бомбардувань, окупації територій, підтримки правопорядку на деокупованих землях та контролю «сірих зон», кожна з цих структур виконує завдання, спрямовані на захист державного суверенітету, збереження територіальної цілісності та безпеку цивільного населення. Збройні Сили України зосереджені на обороні країни від зовнішньої агресії, веденні бойових дій та контролі над стратегічними об'єктами інфраструктури. Водночас правоохоронні органи, такі як Національна поліція, Державна прикордонна служба та Служба безпеки України, здійснюють заходи з підтримання громадського порядку, протидії злочинним угрупованням та забезпечення безпеки громадян на звільнених і тимчасово окупованих територіях. Національна гвардія України, у свою чергу, виконує особливу роль у забезпеченні правопорядку на стратегічних об'єктах та здійснює підтримку військових операцій. Вона також забезпечує охорону урядових установ, бере участь у патрулюванні, підсилюючи сили поліції на деокупованих територіях і в зонах, де здійснюється посилена евакуація цивільних.

Законодавче регулювання взаємодії військових і правоохоронних структур під час повномасштабної війни визначається кількома ключовими нормативними актами. Зокрема, Закон України «Про оборону України» від 6 грудня 1991 року №1932-XII [ ] та Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року №389-VIII [ ] регламентують основні аспекти оборонної діяльності та визначають порядок взаємодії у кризових ситуаціях. Ці закони забезпечують правові рамки для координації між Збройними Силами, Національною гвардією України та правоохоронними структурами у виконанні спільних завдань, спрямованих на захист населення і протидію агресії з боку окупаційних військ.

Серед ключових напрямів діяльності є спільна робота над захистом суверенітету, що передбачає не тільки контроль над визволеними територіями, але й підтримку громадського порядку та боротьбу з колабораціоністськими проявами. На звільнених територіях це завдання набуває особливої значущості, оскільки окупація часто залишає по собі інфраструктурні пошкодження, мінні загородження та ризики мародерства. Тому Збройні Сили України та Національна гвардія України спільно здійснюють заходи з контролю над такими територіями, а Національна поліція, Державна прикордонна служба та Служба безпеки України фокусуються на розшуку колабораціоністів і забезпеченні громадської безпеки.

Процес підтримки правопорядку включає регулярні патрулі, організацію пропускних пунктів, а також заходи із забезпечення розмінування та запобігання диверсіям. Правоохоронні органи беруть активну участь у слідчих діях, таких як проведення обшуків, збір доказів злочинів окупантів, розслідування діяльності колабораціоністів та фіксація порушень прав людини. Ці дії спрямовані на відновлення правопорядку, підтримку стабільності у деокупованих регіонах та зміцнення довіри місцевого населення до правоохоронних структур і держави загалом.

Крім того, у відповідь на безперервні бомбардування з боку ворога та складну ситуацію в регіонах бойових дій, правоохоронні органи співпрацюють із Збройними Силами для забезпечення безпечної евакуації мирного населення. В умовах інтенсивних обстрілів така координація вкрай важлива для швидкого організування рятувальних операцій, зокрема під час евакуації дітей, інвалідів та інших уразливих категорій громадян. Заходи з евакуації здійснюються під охороною правоохоронців, які співпрацюють із військовими для захисту маршрутів евакуації від можливих обстрілів і забезпечення логістичної підтримки.

Окреме місце в цій системі займає контррозвідувальна та антитерористична діяльність, яка регулюється Законом України «Про боротьбу з тероризмом» від 20 березня 2003 року №638-IV [ ] та іншими відомчими наказами. Служба безпеки України та спеціалізовані підрозділи Збройних Сил України виконують завдання з нейтралізації терористичних і диверсійних загроз, виявлення

агентурної мережі ворога та попередження можливих диверсій на об'єктах критичної інфраструктури, зокрема в зонах активних бойових дій. Це передбачає тісну співпрацю і обмін інформацією між структурами для оперативного реагування на загрози, що виникають в умовах війни. Завдяки залученню Національної гвардії України, яка виконує завдання з охорони стратегічних об'єктів, таких як електростанції, транспортні вузли та об'єкти зв'язку, система захисту критичної інфраструктури значно посилюється. Це важливе завдання регламентоване Положенням «Про охорону важливих державних об'єктів», затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2017 року №188 [ ]. Присутність Національної гвардії на таких об'єктах допомагає мінімізувати ризики терористичних атак, диверсій та інших загроз, які можуть порушити стабільність роботи критичних інфраструктурних елементів країни, особливо під час повномасштабної війни.

Національна гвардія також активно залучається до бойових дій, виконуючи оборонні та наступальні завдання спільно зі Збройними Силами України. Згідно з Законом України «Про Національну гвардію України» від 13 березня 2014 року №876-VII [ ], гвардія бере участь у бойових операціях, здійснюючи захист деокупованих територій та витіснення окупаційних сил. Це передбачає безпосередню участь у бойових діях на передовій, проведення операцій із зачистки територій від ворожих сил та забезпечення безпеки на визволених територіях.

Разом з тим, в умовах нових викликів сьогодення, таких як повномасштабна війна, окупація територій та зростання загроз для національної безпеки, відсутність єдиного комплексного нормативного акту, що регулював би всі аспекти взаємодії між Збройними Силами України, Національною гвардією та правоохоронними органами, значно ускладнює скоординоване виконання завдань у кризових умовах. Існуючі нормативні акти охоплюють лише окремі аспекти співпраці та часто не відповідають сучасним вимогам, що може призводити до розбіжностей у виконанні обов'язків, дублювання функцій та затримок у прийнятті оперативних рішень. На нашу думку, вирішенням проблеми недостатньої скоординованості дій між Збройними Силами України, Національною гвардією та правоохоронними органами може стати прийняття єдиного інтегрованого нормативного акту. Такий документ, умовно названий «Інструкція щодо координації дій Збройних Сил України, Національної гвардії та правоохоронних органів з питань забезпечення національної безпеки в умовах воєнного стану», матиме комплексний характер і регулюватиме всі аспекти взаємодії цих структур.

Основною метою такого акту є забезпечення узгоджених дій між усіма залученими структурами під час виконання завдань національної безпеки та підтримання правопорядку в умовах воєнного стану. Завданнями документа стане розробка механізмів обміну інформацією, стандартизація процедур проведення спільних операцій та впровадження чіткого розподілу повноважень.

Це дозволить усунути дублювання функцій і забезпечить оперативність реакції на виникаючі загрози.

Призначення такого акту полягає у створенні нормативної бази, яка б дозволила структурам координувати дії з врахуванням особливостей умов ведення бойових дій, охорони визволених територій і захисту критичної інфраструктури. Усі залучені органи матимуть чітко визначені ролі та зобов'язання, що посилять ефективність їх діяльності та мінімізує ризики для безпеки як на стратегічних об'єктах, так і на звільнених територіях. В умовах, коли території потребують посиленого контролю, а також реалізації заходів із протидії диверсіям, такий документ стане основою для побудови злагодженої системи національної безпеки.

Прийняття єдиного нормативного акту дозволить забезпечити своєчасне і точне виконання завдань, зокрема у сфері захисту територіальної цілісності, громадського порядку, а також реагування на терористичні загрози.

. Про оборону України: Закон України від 6 грудня 1991 року №1932-XII // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 9. Ст. 106.

. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 року №389-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. Ст. 250

. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 року №638-IV // Відомості Верховної Ради України. 2003. № 25. Ст. 180.

. Про охорону важливих державних об'єктів: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2017 року №188 // Офіційний вісник України. 2017. № 20. Ст. 599

. Про Національну гвардію України: Закон України від 13 березня 2014 року №876-VII // Відомості Верховної Ради України. 2014. № 17. Ст. 594